

pglas@EUnet.yu

октобар 2000. број 25 15 дин.

ПЛАНИНАРСКИ

Гласник

ЛИСТ ПЛАНИНАРСКОГ САВЕЗА СРБИЈЕ

ДУРМИТОР - ЗА
ЦЕО ЖИВОТ

ЛЕГЕНДЕ СА
БЈЕЛАСИЦЕ

Лист
Планинарског савеза Србије
Број 25 - октобар 2000.

Редакција:
Владимир ПОПОВИЋ
Главни и одговорни уредник
Божидар ВЕЉКОВИЋ
уредник
Инж. Александар ДАМЈАНОВИЋ
сарадник

Издавачки савет:
Проф. др Милорад ВАСОВИЋ
председник
Проф. др Сивеан СТАНКОВИЋ
Бранислав БОЖОВИЋ
Боривоје ВЕЉКОВИЋ
Бранко КОТЛАЈИЋ
Владимир ПОПОВИЋ

Издавач:
Планинарски савез Србије
Добрињска бр. 11
11000 Београд
Тел/факс: 642-065

Фотографије на првој страни:
Л.С. Деле
На ветровима Златибора
(горе)
Сивевица Благојевић
Поглед са Трема - Сува планина
(доле)

Штампа:
„Светло“ 011/469-878 и
011/347-21-32
Рукописи се не враћају и не
хоноришу.
Лист је ослобођен пореза на
промет решењем
Министарства за културу
Републике Србије, број:
413-00-843/98-04 од 19. 6 1998.

ПЛАНИНАРСКИ САВЕЗ СРБИЈЕ

ПРОГРАМ ОБЕЛЕЖАВАЊА 100 ГОДИНА ОРГАНИЗОВАНОГ ПЛАНИНАРСТВА У СРБИЈИ

Програм ће се остваривати у
раздобљу 2000. до 2002. го-
дине, са централним догађајима у
2001. години.

Обележавање се поверава
свим друштвима, члановима и ор-
ганима Планинарског савеза Ср-
бије, да својим активностима, ан-
гажовањем и учешћем допри-
несу заједнички усвојеном цен-
тралном програму.

Члановима Организационог
одбора поверена су конкретна за-

дужења која треба да реализују са
својим радним тимовима.

Програм се може допуњавати
новим идејама и предлозима уко-
лико за њихову реализацију по-
стоје могућности.

У остваривању овога програ-
ма успоставиће се сарадња са
Универзитетом у Београду, Срп-
ском академијом наука и уметно-
сти, УЛУС-ом, ЈУГО-ИМПОРТ-
ом, туристичким организацијама,
појединим министарствима и др.

А. ОПШТЕ АКТИВНОСТИ:

1. Свечана Академија са уметничким програмом,
2. Алманах 100 година организованог планинарства у Србији,
3. Симпозијум „Улога и место планинарства у простору физичке културе”,
4. Дипломски и магистарски радови са темама из историје и теорије планинарства,
5. Симпозијум „Екологија брдско - планинских села”,
6. Пригодна поштанска марка са мотивима из планина, жиг и коверат,
7. Издања планинарско - туристичких карата,
8. Израда јубиларног знака и логотипа,
9. Зборник биографија истакнутих планинара

Б. ПЛАНИНАРСКЕ АКТИВНОСТИ:

10. Хималајска експедиција,
11. 100 километара по планинама Србије
12. 100 маркираних планина у Србији
13. Трагом првог организованог планинарског похода у Србији,
14. Проглашење резултата такмичења за планинарску лигу и куп,

В. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ:

15. Маркетинг,
16. Признања и одликовања,
17. Изложба планинарске фотографије,
18. Албум фотографија планина,
19. Разгледнице са мотивима из планина,
20. Пропагандно - информативне активности путем медија,
21. Иновирање правилника и издавање правилника и Статута ПСС као посебне публикације,
22. CD са описом планина,
23. Изложба ликовних уметничких дела са планинским мотивима,
24. Припрема серије публикација из области планинарства.

У Београду 7. априла 2000. године

У ПРАСКОЗОРЈЕ 2001. ГОДИНЕ

Још нас непуна три месеца деле од краја ове године. Време лети и за који дан ето нас у 2001., по стоти пут планинарској новој години. Одавно већ, уназад две-три године, провејавају магловите идеје шта би нам ваљало чинити да достојанствено и примерено значају обележимо овај јубилеј каквим се мало која спортска организација код нас може подичити. Истини за вољу, један број појединаца и друштва већ одавно неке своје активности посвећују овом догађају, но утисак је да су то чинили више из личних, маркетиншких разлога, а мање из дубине свести о значају целовековног трајања организације планинара. Најзад, Управни одбор ПСС-а на седници 6. априла (уз присутне стрепње да у свему доста каснимо) усваја неколико кључних одлука које треба да буду темељ конструкције свега онога што ће се збивати у наредне две или чак три године.

Разрешена је дилема да ли јубиларну годину прославамо, или је обележавамо. Док славље припада категорији тријумфа успешности, обележавање је, строго узевши, само ствар календара, па је стога одлука УО да се определи за другу варијанту била врло мудра, будући да још нисмо утврдили колико и да ли уопште има разлога за славље.

Дилема на ком нивоу треба успоставити организацију је такође разрешена. Није обележавање 100 година организованог планинарства у Србији приватна крсна слава ПСС-а, већ је то догађај који мора бити равно-

мерно и равноправно обележен у свим планинарским срединама у Републици. Сходно томе сва друштва би требало да донесу сопствене програме које ће реализовати током 2001. године. Разуме се, ПСС ће одрадити свој део посла - формиран је Организациони одбор и усвојен Програм обележавања, но то не значи да сви остали треба да заузму места у удобним лежама и одање, из позиције публике, негодују или аплаудирају - већ како се коме допадне. Укратко, ово мора бити заједнички посао свих планинара Србије уколико желимо ваљано да га обавимо.

Узгред, можда је ово згодна прилика да поменемо једну појаву која по својој апсурдности и бесмислу заслужује, у најмању руку, коментар. Није новина да се у неким нашим планинарским срединама ПСС доживљава као нека врста конкурентске фирме (при чему се не ради о друштвима која нису чланови ПСС-а) према којој је упутно бити подозрив, а перетко и суревњив. Једна од честих суревњивости је упорно довођење у питање историјске фактографије везане за почетке планинарства у нас. На пример - неки војвођански аутори, који се баве и историјом планинарства, установили су следеће: „Слободно можемо рећи да је први планинар у војводини био Доситеј Обрадовић“ (?!). Као да су аутори овог открића, у најмању руку негде ископали Доситејеву планинарску

књижицу са намиреном чланарином за 1760. годину! Истини за вољу, поменути Доситеј је, некако у то време, заиста шетао по Фрушкој гори, али пре ће бити по неким калуђерским пословима, а не као планинар.

Свилајначки „историчари“ су нешто скромнији. Они тврде да је Јулије Драшкоци, апотекар и наставник тамошње гимназије, који је своје ђаке водио у едукативне екскурзије у планину (слично ономе што је знатно пре њега чинио и Јосиф Панчић), „зачетник планинарства у Србији“, па је тамошње друштво већ поодавно прославило и одштампало монографију поводом 120 година планинарства у Свилајнцу. За све то, кажу, имају необориве доказе које до сада, колико нам је познато, сем њих, нико други није проверавао. Камо среће да је тако - сви би се томе радовали, али на жалост, методологија научног утврђивања историјских чињеница је неумољива, па онај ко зна обавезан је да је се придржава, а онај ко не зна - треба да пита.

Као што је поменуто, Управни одбор је усвојио Програм обележавања 100 година организованог планинарства у Србији. Овај документ, уз одређена прилагођавања друштва могу користити као полазну основу сопственог сценарија обележавања јубилеја. Три месеца нису ни дуг ни кратак период. Још увек има времена да се доста тога поради. Било би неопростиво не искористити тако подстицајну шансу.

Владимир ПОПОВИЋ

ДУРМИТОР - ПЛАНИНА ЗА ЦЕО ЖИВОТ

Увек кад долазим преко висоравни где се лево од њуџа налази мало необично село Њеџовуђа усред њусте земље, и када се отворе прва панорама високог дурмиторског гора, осетим претплату срца, њиху радост, мало се пријатно најезим. Радујем се као да сам видео неког искрено свог, неког мени веома блиског и драгог. Све увек стоји на свом месту, и Савин кук и Шљеме и Бандијерна, и Зујци - и у даљини, као старине над чељади Бобошов кук и Безимени врх.

И лећи и зими је то сусрет због кога увек изнова долазим њу. Кад одлазим, осврнем се као кад одлазим из стана на њуовање, да видим да ли сам све оставио у реду. Лећи је кад се враћаш и нађеш ред који си оставио. Можда је ово моја кућа, а из ње одлазим на њу да бих се оћет враћио.

Једна дивна, мала варош, високо изнад осталог света, близу неба са њоносним горишћацима Жабљачанима. Кад за лећи дана човек долази, обично ујутру око десет, и њије кафу на малом прџу, кад уз ограду стоји гомила ранаца и када се осмех и шала виде на сваком лицу, осетим неку свечану аћмосферу, неко слаћко ишчекивање да шћо пре зарони у дивну њишину њланине, у њихе шуме, камениће увале и њашњаке, међу њићаниће шћо њарају небо. Ка увек новим видићима.

Белешке и фотографије остају после оваквих доживљаја да сведоче да све њије био само сан. Најдрагоценије остаје у нама. Ипак, ради других, треба записати.

Већ два месеца се радујем овом петку. 3. марта 2000., маштам, припремам се, гледам дугорочне временске прогнозе, зовем свог друга Батрића са Жабљака да чујем колико има снега и какав је.

Субоћа, 4. марћ

Жабљак. Дивно сунчано јутро. Као да смо пред огромним рекламним постером планина. Снежне перјанице на тамно плавом небу изнад Савиног кука. Размишљамо како ли горе дува.

Наш пут води баш горе кроз тај вихор.

На обали залеђеног Црног језера, под доминантном силуетом Међеда, препакујемо опрему. Бањо и Неша преузимају кола и вишак ствари које не можемо да носимо. Товаримо на леђа огромне ранце и крећемо пут Точка, одакле се правац одваја за Велику Стругу. Намерно кажем правац јер пута нема. Води кроз нетакнуто зимско беспуће. Нико њије прошао пре нас. Маркације су завејане. Вероватно се иде овуда. Снег је огроман. Немогуће је пртити пут са ранцима. Четири човека прте без ранаца, траже пут. Остала четворица са ранцима иду до краја пртине, остављају ранце и прте нову деоницу. И тако наизменично. Веома је на-

порно. Губимо се у шуми, огромној и завејаној. Опет налазимо маркације на дебљим стаблима и полако напредујемо. Као да нема краја, као да шума сеже до врхова. Полако се спушта вече, навлаче се тмасти облаци. Почине да пада снег. Чак и да нађемо пут, не бисмо стигли до Велике Калице у току дана. Копамо две јаме и разанићемо шатор у заветрини испод велике јеле.

Недеља, 5. марћ

Преко поћи је пало 30 см новог снега. Крећемо даље. Пред нама бљеште падине Савиног кука и Међеда. Високо горе је превој Велике Струге, ваља нам преко њега. Мало по мало стижемо на превој. Стидљиво из снега провирују клекови и врхови младих јела. Дубоко под нама, иза огромне шуме у долини, Жабљак, високо пад нама циљ наших жеља, нетакнути, бели врхунци!

Чудна је и непредвидива ћуд планина. Понекад помислиш „стигао сам!“, а пут се одужи. Варају даљине у овом кристалном ваздуху. Ниоткуда појаљује се магла.

Боже, како су само тешки ранци.. У даљини се види црна тачка, наш циљ, безбедност, дом. Алпинистички бивак подно глечера Дебелог намета. Чудесна конструкција која већ 30 година одолева планинским олујама и пружа сигурност нама, посвећенима овој лепоти.

Стигли смо да се за видела местимо. Полако пада вече. Напољу је јако хладно и дува снажан ветар.

Понедељак, 6. март

Јутро. Време је очајно. Дува оркански ветар. Мала кухиња у биваку је пуна снега који као паперје пролази кроз скоро невидљиве пукотине на стаклу. Седимо унутра. Немамо куд. Напоље се не може.

Уторак, 7. март

После свих оних магли, ветра, као у причи, свануо је диван, потпуно ведар дан. Све око нас блиста. Калица је још увек у хладној, плавој сенци. Врхови Терзиног богаза, Међеда и Савиног кука се купају у свежем златастом сјају јутарњег сунца. Мраз је. Тишина...

Брзо доручкујемо и спремамо се. Једна група креће ка Терзином богазу преко Мале превије. Друга ће кроз Месну Ластву изаћи на Савин кук, а трећи крећу на Терзин богаз директно преко велике падине на гребен. Сви смо пуни енергије и жеље да успемо. Инспирише нас ово дивно сунчано јутро.

Девет људи је већ на врху. Чујемо њихов весели жамор. Већ полако силазе. Ми се успињемо метар по метар, опрезно. Снег је лош, јако је стрмо, лепи се на дерезе. За сваки корак цепином отресамо пласе снега са ципела. Цепини су нам једино осигурање јер нисмо навезани. Свако брине о себи. И на гребену смо. Надвирујемо се опрезно преко стрехе. Отвара се величанствен поглед на долину Локвица, сада тако недоступно далеких. Огромна страна Бавапа је страшно стрма и крије многе опасности. И Прла изгледа негостољубива и непроходна. Туда нико зими не иде. Из снега провирују кровови Ковачевића катуна и планинарског склоништа. Много пута смо туда прошли. Зима нам је отела драге, познате путеве, али нам је за

узврат понудила друге. Посматрамо величанствени предео, дивљину Боботовог кука и Безименог врха. Изгледају тако близу.

Весела дружина течајаца већ је дубоко доле. Као јато птица на хридици у океану снега.

Среда, 8. март

После доручка убрзано спремање, узбуђење. Крећемо сви. Нас 14 једно за другим ка импозантној кули Међеда. У логору не остаје нико. Успињемо се полако према гребену изнад Велике превије. Лагано напредујемо. Горе изнад нас почиње го гребен скоро без снега. Око једног „трбуха“ постављамо „гелендер“. Обилазимо опасно место и настављамо. Шкрипе дерезе по голом камену, придржавамо се за уже и на врху смо.

Једна група се враћа истим путем, скупаљају опрему. Остали силазе стрмим кулоаром ка Великој Калици. Претећи изгледа стрмина низ коју скачемо великим корацима. Ваљда неће!!! Не смем ни да кажем шта. Сви добро знају на шта сам мислио. И није. Безбедно смо сишли у долину.

Један по један стижемо у бивак. Време се квари. Појачава се ветар. Предвече дува оркански. „Пијавице“ ситног снега праве пируете изнад белог, сада суморног предела. Све је злокобно, претеће. Наша мала кућа срчано одолева.

У шатору је страшно. Нека, треба доживети и то. Можда је слично и на јужном седлу. Вероватно. Све тутњи и пуца. Учини се да ће се све разлетети. Онда, мало затишје. Чујемо га како режи, цвили и завија, својим дугачким репом обавија Шљеме и Ме-

ђеда, прво далеко па онда ближе... ближе... Ево га! Колико ли ће платнени зид издржати... Ипак нам не може ништа. Шнирамо се преко главе и лагано долази сан. Нека ветрина ради свој посао. Ми ћемо да спавамо...

Четвртак, 9. март

Једва се извлачимо из шатора. Мораћемо да га откопамо. Поподне седимо у кући и разговарамо. Ипак смо задовољни. Били смо горе. Дува јак југо. Треба да се полако спремамо за сутрашњи полазак

Петак, 10. март

Већ у шест сати логор је оживео. Паковање. Занимљиво је да при сваком оваквом паковању из свог тог крша свако нађе све своје ствари и свима је све на броју. Помислио би човек да је немогуће пронаћи било шта у том хаосу. Ако не паћеш одмах, паћеш касније. У осам сви смо спремни, са ранцима на леђима. Пртина постоји, време је пристojно, ветар се мало смирио, можемо да пођемо. Идемо сигурно, већ познатим путем. Стално се осврћемо да бацимо још који поглед и већ смо на Струги, замичу врхуци, силазимо и зараћамо у шуму. Готово је са видцима.

У хотелу Дурмитор туробна слика. Нема туриста, ћутљиво особље. Нема ни пива. Још једно пиће, један стисак руке, загрљај и одосмо.

Чим грапе пролеће, ето нас опет међу драгим врховима. Дурмитор има довољно тога за цео један живот.

Извештај:

Младена ЈЕВЂОВИЋА

са алпинистичког течаја и тabora алпиниста „Дурмитор 2000.“ који су организовали ПСД „Каблар“ и АО Чачак у Великој Калици од 4. до 10. марта ове године.

КАЛАФАТ - ЈЕДНА НЕПОЗНАТА ПЛАНИНА

Име планине Калафат - највећем броју наших планинар ништа не значи - просто, они и не знају где се она налази.

Калафат је најзападнији оградник Сврљишких планина који се са севера надносе над Нишем. Врхови ове мало познате планине пре изазивају разочарање, него страхопоштовање. Највиши врх зове се исто као и цео масив - Калафат и висок је свега 837 метара. Остали врхови су нешто нижи: Каменички вис 814, Љути врх 783, Црни врх 685 метара.

Приступ на ове врхове је лак и безбедан. До врха Каменички вис, на коме се налази радарска станица, води асфалтни пут, а одатле до врха Калафата постоји пристојан шумски пут којим се малм колама може прићи на само 50 метара од врха. Пешке од Каменичког виса до Калафата стиже се за сат и десет минута.

Па шта онда овде има интересантно? Мала висина врхова, лак прилаз, кржљаве шуме... Ипак, ова планина скрива многе лепоте. Од онога што се види ту је споменик Стевану Сипђељићу и његовим јунацима са Чегра. У Матејевцу налази се Голема црква, једна од најранијих хришћанских цркава - добро је очувана и рестаурирана, а позиче, највероватније, из IV века наше ере. Недалеко, се налази манастир светог Јована Крститеља и манастир светог Арханђела у прекрасном амбијенту код села

Попшице. У овом селу налази се и извор минералне воде са необичним, примитивним базеном за купање у води која се и пије, а лечи стомачне тегобе. Са западне стране је кањон Топоничке реке, а онда опет, термална врела код села Кравље...

Оно што се не види то су бројне пећине. Има их неколико десетина, а сконцентрисане су на источној, северној и западној страни Калафата. Да споменемо само оне најпознатије: Церјанска, Мечја рупа, Збегови, Попшичка пећина, Крављанска пећина и Самар, или како је још зову, Милутинова пећина. О овој последњој да кажемо и коју реч више.

Пећина се налази код Копајкошара, малог и доста запушеног села на североистоку Калафата. Пешке се овде може стићи од села Каменица за око 4 часа хода, а могућ је и прилаз колама од Горње Топонице преко Миљковца, Кравља и Попшице.

Улаз у пећину је монументал-

них димензија висине преко 10, а ширине око 8 метара. После једно четрдесетак метара пећина се завршава. Унутра је видно од дневне светлости и могло би се рећи да је ово само једна велика поткапина. Зар је то она позната пећина у којој је добровољац Милутин провео зазидан пуних 14 месеци? При изласку из поткапине осетисмо снажно струјање хладног ваздуха, а одмах затим указа се узан ходник који се доста стрмо спушта у дубину. Напољу је температура преко 30 степени, а у ходнику који води у дубину једва ако има 5 до 6 степени. После неколико метара ходник се толико сужава да смо морали да пролазимо четвороношке. После сужења ходник се опет нагло проширује. Висина ходника је овде 2 - 5 метара, а ширина 1 - 2 метра. Испред нас су кадице и базени дубоки неколико десетина сантиметара испуњени бистром хладном водом. Неке смо успели да обиђемо, али неке смо морали

да прегазимо. На зидовима ходника нема накота и само се на плафону, на појединим местима, виде зачеци сталктита. После пређених 150 метара стижемо до дубљег базена који се не може обићи. Испред су зарушене стене и чини се да се даље не може. Ипак, прегазивши овај, до сада највећи, базен наилазимо на стазу која скреће десно и обилази зарушене стене. Одлучили смо да се вратимо јер смо већ

„Железничари“ на Калафату

дуго у пећини, па би батерије могле да откажу. Повратак без светла по камењу и облацима не би био пријатан ни лак. Тек касније сазнали смо да нисмо ни стигли до проширења у коме је боравио Милутин.

Пећина је дуга око три километра. У геолошком смислу је

млада, а до недавно кроз њу је протицала вода која се сад спустила ниже кроз кречњачко тло, па се сада један леп и јак крашки извор налази двадесетак метара ниже од улаза у пећину. Ту лежи објашњење зашто у пећини нема пећинског накита, сталактита и сталагмита.

На крају, препоручујемо свим планинарима и љубитељима природе да, кад већ дођу у Ниш, направе мали додатни напор и посете манастире, изворе, кањоне и пећине Калафата. Сигурно неће зажалити.

Илј. Александар ДМЈАНОВИЋ

Мађијски ритуал на Сувој планини

Изразак сунца - снимци Саши Денчић

МОЈ ПРВИ ВИДОВДАНСКИ УРАНАК

Из Ниша до Горње Студене крену група раздрагане младости и по који временски планинар у топлој, ведрој ноћи препуној свитаца и звезданог неба. Батеријске лампе су непотребне - кваре идилу.

Пуца видик, светиљке у даљини означавају нам препознатљива села и Ниш утонуо у сан. Вероватно неко и сања бајку која је наша стварност, Лена, Прелепа. После паузе, вицева, смеха и у журби да се не закасни на тај величанствени тренутак рађања живота на земљи, свако по својој могућности хита. За нама остаје Соколов камен у обрисима, напред Трем за страхопоштовање, непредвидив. Сада је тако питом, топао, мек, за неке ближи, а за оне старије даљи него прошле године. Уз ретка одустајања, а ја уз несобично помагање „Шерпаса“ Пеше, који где седне ту заспи (рационално користи паузе), стигосмо до Пирамиде, циља жељеног на 1810 метара.

Пољубац и захвала небесима.

Шта је то умор?

И ето Га! Црвени обрис за минут се претвара у велики црвени круг испуњен снагом, топлином, магијом. Ми, нас двадесет пет заљубљеника у планину,

поставдосмо снажнији, већи, срећнији, спремни да полетимо у нови дан.

Суве гранчице на брзину скупљене и ево ватрице и дима да допуни доживљај и загреје већ охлађена тела. Ту је и виндијски „лес“ уз неизбежног „врача“ и плесаче. Прикупише се и остали. Ма какво спавање! Није у програму. Као код сваког ритуала када се призива киша, толико потребна жељној природи и нама, „наши богови“ испунише жељу па нам из даљине наговестише да треба да кренемо назад. И како неокупани да почнемо нови дан? Настаде брзинско спуштање, ко како зна и уме - опет по жељи. Неко ужива када природа покаже оно друго, суровије лице. Дува ветар. Пљушти киша. Муње севају сваки пут другачије. То бљештаво небеско корење оставља вас без даха под условом да нисте много уплашени. Громови треште свуда унаоколо. И, свако са својим мислима, неко са молитвом у срцу шапћући „Оче наш...“. Сиђосмо у рекордном року до уснулог планинарског дома - СРЕТНИ.

Ходочашће за памћење, наздравље нам било свима!.... До идућег Видовдана.

Даница ЖИВАДИНОВИЋ

ЛЕГЕНДЕ СА БЈЕЛАСИЦЕ

Бјеласица, планина у Црној Гори, омеђана рекама Таром и Лимом, простире се између Колашина са западне, Мојковца и Бијелог Поља са северне, Берана са источне и Андријевице са јужне стране.

То је планина изузетне лепоте. Нижи делови су под бујном шумом, док је рбат пространа валовита ливада са које се уздижу врхови међу којима су највиши Зекова глава са својих 2125 метара и Црна глава - највиши врх са 2137 метара.

На Бјеласици има више језера од којих су планинарима најпознатија Биоградско и Пешића језеро. Поред њих ту су још Шишко језеро, Барно језеро, Мало и Велико Урсулвачко језеро... Биоградско језеро и његова околина проглашени су за један од националних паркова Црне Горе.

Природа је богато украсила ову нашу планину, па је она од вајкада била омиљено летовалиште наших краљева, али и ага и бегова за време турске владавине, који су љубоморно настојали да Бјеласицу задрже у границама своје царевине.

На врховима до касног лета беласа се снег, па отуда и име планине. На пашњацима и точилима и данас пасу стада оваца и говеда. Звекет њихових звона нарушава

с времена на веме тајанствену и чаробну тишину планине за коју су везана многа народна предања и занимљиве легенде. Нешто

ниже, међу високим четинарима, назире се тамна планинска језера, а сасвим доле хучи валовита, дивља Тара уз коју се ка мору пробијају магистрални пут и железничка пруга за Бар.

Усред прашуме Браник, омиљеног летовалишта краља Николе, налази се највеће језеро - Биоградско. Елиптичног облика дели се на Горње и Доње, дуго је око један километар, а широко 100 до 150 метара. Надморска висина му је преко 1000 метара. О настанку овога језера постоји занимљива легенда која се сачувала у народном предању.

Ту, где је сада језеро, вели легенда, била је некада плодна њива двојице браће. Једнога дана браћа се посвадише и млађи брат уби старијег. Њихова мати, сазнавши за смрт старијег сина, прокупе млађег сина речима - „Проклетка нека ти је земља, сине! Да Бог да ти се на њој све скаменило,

а на гумну пласт жита се окамени. И данас, када се са бјеласичких висова погледа доле ка језеру, у његовој средини назире се скоро правилан круг од камена за који народ овога краја каже да је то оно скамењено гувно.

Слична легенда говори и о настанку Шишког језера. „Није то било тако давно” - веле стари људи - „када је на месту Шишког језера била пространа зелена ливада на којој су пасла бројна стада. Једнога летњег дана нагло наиђе певреме. Небо се закри црним, густим облацима, муње почеше да севају, а громови да ударају. И тада се уз страшну тутњаву земља раствори и ту настаде језеро.”

Недалеко од Шишког језера, на једном превоју, уздиже се једна велика камена плоча за коју се везује једна занимљива легенда о Сватовском гробљу. Наишли српски сватови од Колашина, а турски од Берана и ту се, на превоју среташе. По обичају, који се, и данас задржао, мањи сватови треба да се уклоне са пута већим и бољим сватовима. Турци затражише од Морачана да се склопе, али барјактар српских сватова не хте да се склопи већ подвикну - „Ви се склањајте да прођу српски сватови овом нашом светом деловином. Морача ви никад да-

нак није давала!” То рече па са исуканим јатаганом ободу коња и јурну у Турке. Наста општи покољ и сви свати са обе стране

Велико Урсулвачко језеро на Бјеласици

а она сама, да Бог да се провалила.” И заиста, мајчина клетва се обистини. Земља се на том месту провали и створи се језеро,

изгибоше. У животу осташе само обе младе које, видевши шта се догодило, свака се врати своме дому. На попришту сахранише све погинуле у заједничку гробницу, а велика камена плоча је ту и подсећа и данас на тај догађај, па се то место зове Сватовско гробље.

Недалеко од Биоградског језера, према Тари, налази се локалитет назван Краљево коло. Ту

у близини рудника сребра Брскова, где је ископан први српски новац, краљ Милутин је имао свој летњиковач у коме се одмарао и правило планове о проширењу, тада већ моћне, српске државе. Ту је, кажу, и несрећна краљица Ана покушавала да нађе лека своме нарушеном здрављу. У непосредној близини налази се и Мједено гувно које се спомиње у Горском Вијенцу. На подручју

Бјеласице налази се Развршје, Мучница и Мојковац, места где су се одиграле значајне битке за опстанак српског народа.

Бјеласичке легенде од којих неке можда и нису само легенде, треба упознати у окружењу неповљивих лепота ове планине и кроз непосредне сусрете са неутуђеним житељима овога поднебља.

Александар ДАМЈАНОВИЋ

СРПСКИ КРАЉ У ШВАЈЦАРСКИМ АЛПИМА

Малолетни краљ Александар Обреновић провео је део летовања 1892. године у Швајцарској заједно са својим оцем краљем Миланом, министром Пером Велимировићем, својим гувернером пуковником Јованом Мишковићем, који је тај догађај записао у својој бележници, ађутантом Павловићем и личним лекаром др Боком Јовановићем.

„Пошто је краљ претходно дана навршио 16 година, 3. августа 1892. кренули смо жељезницом за Гринделвалд у срцу Швајцарских Алпа. Од станице Цвајли, одакле се види снежни брег Јунгфрау, зубастом жељезницом смо стигли у Гринделвалд. Из Гринделвалда смо пошли на коњима до села Велерхорн и одатле пешке отишли и прегледали глечер и улазили у гроту и ходник глечера усечен у лед глечера. Дивна и величанствена слика; лед се плави као небо и као да је обојен.

Из Велерхорна смо пошли на велики Шајдек, седло планинско, стрмо, пењући се на висину 1970 метара. Ту смо ручали у дрвеној механи јер је стара изгорела.

Потом, почели смо се спуштати стрмо са Шајдека и у шест и по сати били смо у бањи Розенхајм. Према њој су стеновите и шиљасте планине Енгелхорнена, а између њих диван велики глечер. У седам појосмо одатле. За један сат могли смо јошт јашити али је после настао тако стрм и стеновит пут да смо сишли са коња. У осам часова окренусмо да видимо водопад Рајхенбах, али је стаза била стрма, а водила страном и мрак је наступио тако да смо морали полагањо и врло опрезно ићи те с муком дођосмо до водопада који је близу био. Одатле је спуштање било још теже јер је стаза била басамачаста или великим камењем обложена, тако да је несигурност у ходу била велика. Овако бауљајући по мраку једва стигосмо у Мајерлинген у девет и по сати и одседосмо у хотелу одакле се види водопад над Ружином долином.

Од Гринделвалда до Мајерлингена све је пешачка стаза за људе и коње, кола не могу ићи. С једне и друге стране Шајдека на стрмим нагибима има појединаца што дувају у дугачке трубе и пале неку врсту топчића те да путници

чују ехо, који се од пуцања и од свирања разлеже по околним великим и снежним планинама. Њима се даје бакшиш.

Путујући, били смо очевидци неколико пута како се лавине са снежних врхова одваљују и низа стрме стране руше у долину. Величанствен и страшан призор.

Сретали смо многе путнике овим путем и то понеке људе и жене. Све су то Енглези и Енглескиње код којих је страст путовање по врлетима”.

Приредио:

др Рајко РУВИДИЋ

Јован Мишковић је био значајна личност у Србији друге половине XIX века (1844-1908). Један од најистакнутијих официра, учесник ратова 1876, 1877/78. и 1885. у којима се посебно истакао. Био је министар војни у два маха - први пут у својој 34. години, начелник ђенералштаба, ђенерал, члан Српске краљевске академије наука и до сада једини официр који је био и председник те Академије.

Примедба ђиређивача

ДА ЛИ СУ ВОДИЧИ ЗБОГ ПЛАНИНАРА ИЛИ СУ ПЛАНИНАРИ ЗБОГ ВОДИЧА?

Планинарске акције су засноване на потреби за кретањем кроз природу, за уживањем у њеним лепотама, па и на жељи да се опроба сопствена снага на успонима и стрмим низбрдицама. Планинарство не окупља чланове исте старосне доби, па је то јединствена прилика да се сусретне неколико генерација на истом задатку... Планинарство није такмичарски спорт и није битно ко ће се први попети, али је веома важно да се врха домогне што већи број учесника акције. То је успех појединца, али и водича. Да ли је то увек тако и да ли има недостатака у начину вођења акција, тема је овог написа. Акције се најчешће завршавају на опште задовољство уз закључак да се све добро завршило, уз захвалност водичима. Имајући у виду да је организација акције не мало тежак посао, а да њено извођење има и додатну одговорност, водичи и заслужују речи похвале. То, међутим, никако не значи да у вођењу нема грешака, али расатак у аутобусу није прилика да се о томе говори. Ни састанак у друштву није погодан за нове предлоге и сагледавање шта није било добро, а шта је могло бити боље, јер то је већ време прошло и актуелно је оно што ће се догађати наредне недеље... Мислим да је састанак водича право место за разматрање ових тема, јер се оне управо и односе на њихов рад...

Групу могу да чине:

- искусни, снажни, утренирани и кондиционо спремни планинари

- почетници или сасвим млади, па и деца

- планинари са смањеним физичким могућностима

- љубитељи природе који уживају у пејзажу, хоће да га осмотре, да виде пропланке, да уберу лековиту биљку, да на ливади поједу воћку, али хоће и да стигну до неког врха

Зато се и формирају туре које се зову „лаке” и „тешке”. Ту се догађа оно што није увек добро.

Амфишештар на Субри

Лака тура није она која је кратка, него она која се прелази спорије, па се и дужина трасе према томе одређује. И тешка тура не мора увек бити и најтежа, може бити лака ако се прилагоди брзина кретања. Наравно, група која жели да пређе 25 и више километара мора готово трчати, али то је онда „пут под ноге” - без могућности и времена да се ужива у лепотама. Тој групи ће се придру-

жити они којима је важно колико су за дан превалили километара и то је њихов програм и њихово право.

Код такозваних „лакших” тура редовно се догађа следеће: без обзира колико је километара краћа од тешке туре, на челу су они најбржи, најјачи, испред њих водич, а колона се све више развлачи, јер они спорији не могу да их стигну. И онда се акција заврши до 13 часова, сви се враћају у дом, да би цело поподне било слободно... Зашто? Таква акција је могла да траје и 12 сати са могућношћу одмора на дивним пропланцима, браћа лековитог биља ко жели. То би подстакло жељу планинара да сутра пођу опет... Планинарка из Војводине ми се пожалила да од силног трчања ништа није видела и да у свом дневнику неће моћи да опише планину на којој је била, јер ништа сем својих ногу није видела... Сутрадан није пошла на акцију, шетала је око дома у друштву оних који се такође нису придружили групи из истих разлога. Ово је само једна случајна илустрација онога што се често догађа...

Једно је сигурно - сви који су превалили велики пут до планине, кренули су са жељом да се пошну на неки врх примерен сопственој снази и кондицији, па префорсирање туре, која се иначе зове „лаком”, може само да буде контрапродуктивно и то:

- из здравствених разлога - јер пребрзо ходање, нарочито на успонима, убрзава рад срца, подиже крвни притисак, изазива нервозу и узнемиреност

 - Из психолошких разлога - јер планинар који једва или тешко сугиже чело колоне осећа се кривцем, јер задржава остале, осећа страх да неће моћи да издржи до краја, да ће му неко ставити приговор и размишља да ли на сутрашњу туру уопште да крене...

- И најзад, они прави љубитељи природе остају ускраћени за уживање у лепотама предела кроз које пролазе, што је један од разлога што су пошли на пут.

Циљ водича мора бити да изведе целу групу тамо где је планирано - а то је најлакше онима који воде такозване „лаке“ туре, под условом да ту краћу километражу развуку на цео дан. Водич МОРА имати увид у могућности свих учесника и дати више информација о терену него што то пише у програму. Није исто да ли се ради о камењару, сипару или стрмим спустовима. Све то у програму не пише, а водич који каже - ко не може не треба да иде - крши основне принципе планинарске етике и није достојан да буде водич... Догађа се да сви водичи хоће да воде јаке туре. То мора да се реши пре поласка, да се тачно зна куда ко води и да свако припреми информације о терену којим ће провести групу. То је најсигурнији начин да ће се сваки учесник правилно одредити за групу која његовим могућностима одговара. Само обучен и добронамеран водич зна да није водич самом себи већ планинарима који су у колони иза њега.

Бојана ПОПОВИЋ

Сићевачка клисура, Овчарско - Кабларска клисура
 и Лазарев кањон под заштитом државе

ОБАВЕЗЕ ПЛАНИНАРА У НОВО-ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈИМА

Недавно је Влада Србије донела Уредбу о заштити нова три природна локалитета. Сићевачка клисура проглашена је за „парк природе“, Овчарско - Кабларска клисура за регион „изузетних одлика“ и Лазарев кањон за „споменик природе“. Поменутом Уредбом Сићевачка клисура и Лазарев кањон поверени су на управљање Јавном предузећу „Србијашуме“, а Овчарско - Кабларска клисура Туристичкој организацији у Чачку. Стараоци су у обавези не само да поменути локалитете чувају и одржавају, већ и да сачине програме и документа о њиховој заштити и развоју, чиме ће бити регулисан начин коришћења, а и понашање посетилаца. Управо због посетилаца морају се направити програми постављања табли са обавештењима о статусу природних добара и правилима понашања посетилаца. Такође, морају се уредити простори за посетиоце, што подразумева изградњу и обележавање путева, уређење видиковаца и каптирање извора за изградњу чесми.

Великим делом законске обавезе стараоца преплићу се са нашим, већ уходаним, планинарским активностима у области обележавања и одржавања стаза, са програмима нашег еколошког деловања и чувања природних реткости. Било би погрешно чекати да се они у „Србијашумама“ и туристичким организацијама сете нас. Сасвим је природно да се тим субјектима сами што пре обратимо и понудимо им нашу стручну помоћ у пословима које деценијама већ радимо у планинама и што је најважније, да им понудимо много тога што можемо да урадимо добровољним радом и акцијама нашег чланства. То треба, пре свега, да учине друштва са подручја на којима се поменути локалитети налазе. Из такве сарадње нама се, на неки начин, сами по себи намећу спорови за реализацију сопствених програма.

Б.В.

Сврљешки град

Снимак Зорана Држића

50 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА И РАДА ПД „ВРАЊЕ” ИЗ ВРАЊА

Планинарско друштво „Врање” је 9. септембра 2000. године, републичком планинарском акцијом „П успон на Бесну кобилу”, прославило јубилеј 50 година свога постојања и 56 година ослобођења Врања од окупатора у Другом светском рату.

Друштво су основали врањски омладинци предвођени искусним планинарем и смучарем Драганом Спасићем, децембра 1948. године. Код надлежних државних органа друштво је регистровано 31. јануара 1949.

Прошле, 1999. године, врањски планинари нису могли да прославе свој јубилеј због НАТО агресије,

па је све одложено за 2000. годину.

Планинарско друштво Врање, уз свој јубилеј, има чиме да се похвали и шта да помене. Паралелно са оснивањем друштва врањски планинари су се ангажовали да обезбеде услове за развој планинарства у своме крају, па је тако одлучено да се изгради планинарски дом на Бесној кобили. Дом је прихватио прве планинаре и смучаре у јануару 1950. године. Од тада на теренима Бесне кобиле одржавају се многа спортска такмичења - Смучарско првенство нишке области (1950), Смучарски куп Србије (1954.)... На иницијативу Друштва педагога физичког васпитања Вра-

ња сваке године се овде организује зимовање ученика и студената са програмом планинарске и смучарске обуке.

Тешко је набројати све оне који су уложили велики труд у развој ПД „Врање”, па ипак, нека имена се не могу заобићи. То су пре свих: проф. Бранислав Стефановић, др Велимир Брзаковић, др Миодраг Димитријевић, али и многи други.

Данас је ПД „Врање” успешна спортска организација са преко 250 чланова свих професија и узраста, са десет клубова и две секције у Босилеграду и Трговишту.

*Према извештају
Стијанише СТОКИБА*

***** ИЗЛОГ КЊИГА *****

МОНОГРАФИЈА - 50 ГОДИНА ПД „ПТТ”

Издавач: ПД „ПТТ” - Београд, 2000. године

Садржај ове књиге у потпуности одговара наслову. Свако слово говори само о једном: ко и шта је било ПД „ПТТ” - Београд од оснивања 1949. до 1999. године. Тешко је написати књигу са толико детаља поготово кад се зна о пословиčnoј немарности планинарских средина да се о учињеном сачува забелешка. То је било могуће само захваљујући личном анагажовању и хобију члана друштва Банета Илића да, онако за себе, много тога запише и сачува, а који је, иначе, у књизи потписан као онај ко је „прикупио грађу, обрадио, написао текст и књигу уредио”.

Занимљиви су подаци о оснивачима ПД „ПТТ” - Београд у периоду после другог светског рата када су створени услови за све оно што се тада звало масовни процват физичке културе и спорта и када су сви они који су се у предратном периоду бавили планинарством постали иницијатори оснивања нових планинарских друштава. Ту су имела Богдана Оклобције, члана Словенског планинског друштва од 1929. године, Борислава - Боре Ђорђевића, члана ПД „Морава” из Ниша (а не „Суве планине” како пише у монографији) од 1932. године, Ратка Курузовића, члана Српског планинског (а не планинарског) друштва од 1934. године, Светозара - Тозе Јовановића, такође члана СПД-а од 1934. године. Ту су поменути и Иван

Шојат, Милева Глишовић, Нада Опсеница и многи други из чега се види да су многи чланови ПД „ПТТ” - Београд дали значајан допринос планинарству као истакнути функционери градског, републичког и југословенског савеза.

Монографија има и шири значај јер није само хроника једног друштва, то је монографија заједништва друштава запослених у ПТТ-у широм бивше Југославије. На неки начин, то је мала историја струковног организовања и повезивања планинара у Југославији после другог светског рата.

На крају један податак. У Београду је прво основано Фискултурно друштво „Поштар” у чијем саставу је била и „секција планинара” која је била регистрована у Градском одбору планинара. Међутим, сасвим правилно, за датум оснивања ПД „ПТТ” узет је 10. децембар 1949. године јер је тада одржана оснивачка скупштина друштва, усвојен статут и друштво званично регистровано. Зато је погрешно било обележавањем педесете годишњице ПСД „Железничар” из Београда који је оснивање планинарске секције „Сигнал” у оквиру Спортског друштва „Железничар”, обележио као датум оснивања самог друштва.

Божидар ВЕЉКОВИЋ

ОТВОРЕНА ТРАНСВЕРЗАЛА „ЈОСИФ ПАНЧИЋ” НА КОПАОНИКУ

17. и 18. јун 2000.

У петак 16. јуна, аутобус са 50 планинара из 16 планинарских друштава кренуо је из Београда пут Крушевца, Бруса и Копаоника. Смештај је у планинарском дому ПСД „Копаоника” у, за планинарске услове, луксузним собама (топла и хладна вода, купатило на сваком спрату, централно грејање...).

За суботу је планиран обилазак западне деонице трансверзале од Мариних вода (1720) преко Ладиста (1400), Кукавице (1726), Чадоришта (1530) до планинарског дома, одакле је била и полазна тачка. Пут је трасиран кроз густе шуме преко водом богатих потока и травнатих ливада Кукавице и Рватских бачија, одакле се пружају незаборавни видови на све стране. Колона планинара је за 10 часова прешла 27 километара.

Сутрадан, у недељу, тура је била нешто краћа, само 18 километара, али зато знатно напорнија јер је требало савладати веће висинске разлике. Са Гобеље (1934) траса води по дно Гвоздца до гејзира који је за целих 500 метара нижи. Од гејзира иде се

У БЕОГРАДУ ОСНОВАНО НОВО ПЛАНИНАРСКО ДРУШТВО - ПСК „БРЕЗОВИЦА”

Некадашњи студенти ФФК, а данас истакнути спортски радници и следбеници идеја проф. др Жике Живановића, већ годинама организују манифестације зелених и белих спортова везаних за планине. Природно је што је у таквој средини потекла идеја о оснивању новог планинарско - смучарског клуба.

28. марта 2000. године ова идеја је и заживела. Тога дана званично је основан ПСК „Брезовица”. Након усвајања Статута изабрано је руководство. За председника УО и ПСК изабран је Петар Стакић, а за подпредседника Будо Вучинић, иначе генерални директор АС ТУРС-а. Руководиоци секција су: проф. Александар Власек - скијање и Милица Јовановић - планинарство. Седиште новооснованог клуба је у згради „Старога ДИФ-а”, у канцеларији асоцијације „Спорт за све”.

ПСК „Брезовица” је регистрован у Министарству за спорт и омладину и учлањен је у ПСС и ПСБ. Учлањење у Скијашки и Оријентациони савез је у току.

Милица ЈОВАНОВИЋ

преко гребена Карамана до Сувог рудишта (1974) и Панчићевог врха (2017) што износи скоро 600 метара висинске разлике.

Цела трансверзала је дуга 45 километара, а трасирали су је и обележили вредни планинари ПСД „Копаоника” из Београда. Једина замерка на маркирању је што на неколико места у западном делу трансверзале на раскрсницама треба боље и уочљивије поставити ознаке ради безбеднијег кретања оних који се сами, без водича, упуте у обилазак.

Иначе, организација обиласка трансверзале, смештај и брига домаћина о учесницима, заслужују сваку похвалу.

На крају дводневног дружења сви учесници који су прешли трансверзалу добили су уз квалитетно одштампани дневник и лепу значку ове наше најмлађе планинарске трансверзале.

Не треба заборавити да је ово пета трансверзала која је отворена у последњих пет година и поред свих недаћа које су нас у том периоду задесиле. Да подсетимо, нове трансверзале су: Вукове богазе, Рудничка, Фрушкогорска и Копаоничка, па је тако породица трасверзала увећана за још једног новог члана.

Инж. Александар ДАМЈАНОВИЋ

ПОЗИВ НА САРАДЊУ

Програмом обележавања 100 година организованог планинарства у Србији предвиђа се издавање зборника биографија истакнутих планинара Србије. Моле се сва друштва и сви заинтересовани појединци да доставе своје предлоге о личностима - истакнутим планинарима, чије би биографије требало да уђу у ову публикацију. Последњи рок је 1. март 2001. године, како би се припрема за штампу зборника благовремено обавила.

Све предлоге и сугестије треба послати на адресу Планинарског савеза Србије, Добрињска бр. 11, 11000 Београд, а додатне информације могу се добити од Саве Пантовића на телефон 011/154-080.

РТАЊСКИ УРАНАК 2000.

15. и 16. јула 2000.

По седми пут, у организацији ПСД „Железничара“ из Београда, организована је планинарска акција „Ртањски уранак“. Учесници су се окупили у просторијама одмаралишта под Ртњем, где су се склонили од кише која је падала од касних поподневних часова, па све до два сата после поноћи. Како је било много нових учесника, претежно деце, који нису били адекватно опремљени за овако лоше временске услове, договорено је да се на успон не креће током ноћи, већ да се сачека јутро, па ако се време поправи, тек онда да се крене. Такође, договорено је да се свима који су дошли призна учешће у манифестацији и доделе одговарајуће легитимације успона и значке.

Јутро је освануло мање облачно, али је временска прогноза говорила да ће до разведравања доћи тек у поподневним часовима, па је вођа акције одлучио да се колективни успон не изведе, већ да сваки вођа групе самостално одлучи да ли ће његова група кренути на успон или не. Тако је група од педесетак планинара коју је предводио водич Власта Марјановић успешно извршила успон на Шиљак.

На свим досадашњим „Уранцима“ учествовало је 1053 планинара. Подељено је укупно 582 легитимације успона, 47 бронзаних и 6 сребрних значака.

на основу извештаја Крстија ЖИЖИЋА

ЦРВЕНИ ЧОТ ИЗ ПЕТРОВАРАДИНА ПОНОВО АКТИВАН

Ово новосадско - петроварадинско друштво је једно од најстаријих не само у Војводини, већ и у Србији. Сада, уместо да прослави педесетогодишњицу рада, 11. марта 2000. године, друштво одржава поновну оснивачку скупштину после скоро 10 година паузе. Тако је поново започело живот друштво које је створило и осмислило Фрушкогорску трансверзалу давне 1956. године, друштво које има свој дом на Поповици и многе друге планинарске успехе.

На првој редовној скупштини друштва која је одржана 21. јула ове године сумирани су резултати дотадашњег рада, утврђене смернице будућих активности, а за председника је изабран Влада Кандић. Ово је једно од ретких планинарских друштава где су млади у апсолутној већини.

Пожелимо добродошлицу овом ново-старом друштву у велику планинарску породицу са жељом да буду успешни барем онолико колико је то била некадашња екипа која је оставила дубок траг не само у новосадском и војвођанском, већ и у југословенском планинарству.

А.Д.

136 ПЛАНИНАРА ИЗ 12 ДРУШТАВА НА ТРЕСКИ

Крушевљани и ове године успешно организовали Видовдански поход на Копаонику

Републичку акцију „Видовдански поход“ од пет година организује ПСД „Јастребац“ из Крушевца. Ове године акција је одржана 1. и 2. јула, а траса је ишла преко јужног дела Копаоника. Највиши врх на путу је био Треска (1436). То није Треска која се налази западно од Панчићевог врха. Учесници су првога дана изашли на врх Голеш (1152), а одатле се спустили у село Блажево где се коначило. Сутрашњи дан је започео успоном преко села Иричића до доминантног врха Треска. На стрмој страни стене постављено је уже - гелендер ради безбеднијег пењања. Првога дана пређено је 4, а другог 17 километара.

На овом маршу учествовало је 136 планинара из 12 друштава. Најмлађи учесник био је Лазар Лисичић - стар 8 година, а најстарији Стојан Лазаревић - 73 године, обојица чланови ПСД „Јастрепац“. Сви учесници су добили књижицу похода са жиговима похода и врха Треска.

На овој акцији су учествовала и три члана друштва „Сребрнац“ из Бруса, које је после дужег периода замрлости обновљено. Може се очекивати да се „Сребрнац“ већ идуће године појави као организатор ове акције.

Жарко ЖАРИЋ

У немогућности да побројимо све оно што се догађало овога лета ми смо се определили за најзначајније, а то су углавном републичке акције. На жалост, нека друштва која су се прихватила организовања оваквих акција, не само да не извештају како је све протекло, већ не сматрају за потребно чак ни да пријаве дали је акција уопште одржана. Тако на пример нема информације о успону на Јавор (24.-25.0 јун), о табору на Бјеласици (27. јун-2. јул), сабору Гради (25.-27. август)...

Извештавамо се нашим читаоцима у име организатора ових акција иако нас они за то нису овластили

Успешно изведен табор ЖПД Југославије
**ЖЕЛЕЗНИЧАРИ ЈУГОСЛАВИЈЕ
НА КАМЕНИЧКОМ ВИСУ**

**Таборовање „Вилин град“ одржано
од 6. до 10. јула 2000.**

На основу одлуке Организационог одбора железничких планинарских друштава Југославије, ПСД „Железничар“ из Ниша је ове године био домаћин планинара и организатор табора на Нишкој трансверзали.

Свечано отварање, на коме је нишки „Хималајац“, Зоран Милетић, приказао серију слајдова са Нишке трансверзале и свог покушаја успона на Монт Еверест, одржано је 6. јула. Сутрадан увече планинари су сами организовали дружење уз логорску ватру, а наредног дана, 8. јула, домаћини су

поново организовали програм уз музику за планинаре који је потрајао до касно у ноћ. Уобичајена такмичења у планинарским спортским играма, због великих врућина одржавана су у вечерњим часовима, пре мрака.

7. јула је изведена кружна пешачка тура од Каменичког вуса прко Каменице, Чегра до Калафата и назад, коју је предводио председник ПД „Калафат“ Зоран Милетић. На акцији је учествовало 112 планинара.

8. јула планинари су обишли села Конајкошаре, Попћице и две пећине. Овом приликом вође пута били су чланови школе водича друштва „Железничар“ из Ниша. На акцији је учествовало 62 учесника. Иначе, укупан број учесника на табору чинио је 381 планинар.

Новица ЂОРЂЕВИЋ

**ЕКОЛОШКИ КАМП
„СОПОТНИЦА 2000“**

И ове године, седми пут, планинари друштва „Камена гора“ из Пријепоља су се исказали као добри домаћини и добри организатори камповања. Седамдесетак, углавном млађих планинара, камповало је поред планинарског дома, педалеко од водопада Сопотнице. Током десетодневног боравка учесници су правили планинарске туре по Јадовнику и кањонима Милешевке и Лима. Поред тога, обишли су и манастире Милешеву, Давидовицу и Куманицу. Камперима се пружила јединствена прилика да се спусте низ брзаке лима у седам великих гумених чамаца од Берапа до Лу-

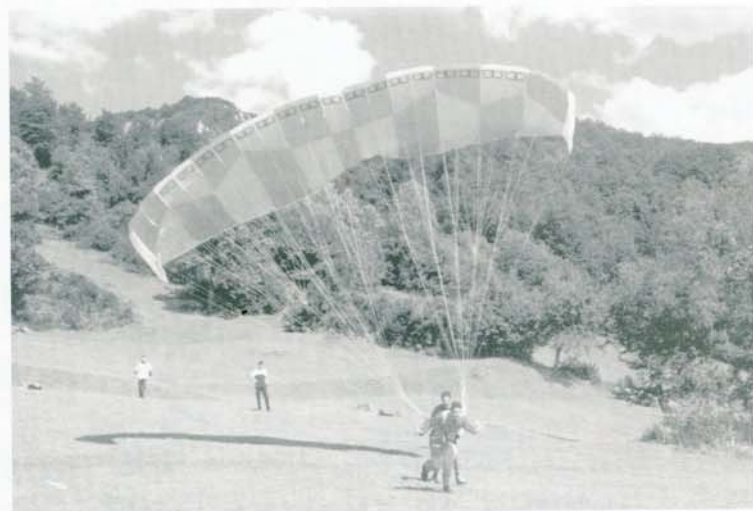
чице. Наши репомирани спортски пењачи, Славо Глушчевић, Илија Андрејић и Владан Љујић обучавали су учеснике кампа спортском пењању и летењу параглајдером. Ове године је изостало такмичење у возњи планинским бицикlima, али већ идуће године организоваће се и ова спортска дисциплина, а планирана је и школа јахања.

Последња ноћ припала је дамама. Оне су одлучиле који момак је „најбољи“ водич, ко је најпешнији, а пре свега ко ће да понесе титулу „Мистер кампа 2000.“

Камповање у Сопотници је добро организовано и добро осмишљено. Извесно, то је најбољи начин да млади заволе природу и да је чувају.

Текст и снимци: Драган БОСНИЋ

У сцени великог водопада

Параглајдери на Сопоћници

ИЗЛЕТ НА ДУКАТ ПЛАНИНУ

Кад кажемо дукат, сви помисле на старински златни новац. Но Дукат је и једна лепа, приступачна планина на југоистоку Србије. Висока је 1881 метар и спада у ред највиших планина у Србији, мада је планинарима потпуно непозната. Разлог је највероватније у удаљености од великих планинарских центара, а и у лошим саобраћајним везама. Никада до сада ту није организована нека планинска акција.

Петог августа ове године на Дукату се окупило 134 планинара из 13 планинарских друштава из Смедеревске Паланке, Пожаревца, Кладова, Новог Сада, Крушевца, Шапца, Крагујевца, Алексинца, Вршца и, наравно, ту су и домаћини из Враћа са члановима подружнице из Босилеграда.

Пођимо редом. Ово је била XIII републичка акција ове године, а водич и организатор био је Перица Годић из Смедеревске Паланке.

Планинари су са два аутобуса пребачени од Владичиног Хана преко Босилеграда до локалитета Клисуре на раскрсници путева за Трговиште и Прохор Пчињски, одакле је почињао пешачки успон. Полазна тачка је на око 900 метара надморске висине. Пут води поред, углавном, пустих заселака. На висини око 1500 метара нестаје шуме па сунце немилосрдно пржи. Колона се отегла. Срећом, крај није безводан, па се често налази на изворе чисте, питке воде. Пут је маркиран ретком, али прегледном, црвеном маркацијом, коју је само недељу дана раније поставио вођа излета Перица Годић. Врху

Учесници планинарског излета на Дукаћ

Црноок прилази се са северне стране. На самом врху постављена је застава - требало би да буде југословенска, али наопако. Уместо плаво-бело-дрвено - редослед боја је обрнут ?!

Колона је на врх стигла за 4,5 сата. Сви учесници су изашли на врх, што је значајан успех с обзиром на величину и хетерогеност групе. Врх је травната зараван са које се на југу види Доганица, Осоговска планина са Руеном, на истоку је Бугарска са висовима Пирина, на северу Стрешер и најзад, на северозападу, Бесна Кобила (1925) највиши врх у овом крају. Силазак без пауза трајао је око 2,5 сата. Са мањом и хомогенијом групом овај успон трајао би око 6,5 сати, док смо ми то прешли за 9,5 сати.

Преноћиште је организовано у школи у Босилеграду где су учесници добили душеке, чаршаве и ћебад, па није било потребе за шаторима и врећама.

Следећег дана, у недељу, учесници су аутобусима пребачени до Власинског језера, а одатле до Владичиног Хана, односно железничке везе.

Превоз аутобусом, поћење, доручак, вечера, печат, књижице, све је то било бесплатно захваљујући донацији СО Босилеград и ангажовању планинара из Враћа на челу са Станишом Стошићем и планинара ПСД „Јасеница“ из Смедеревске Паланке.

Из Београда, највећег планинарског центра у земљи, стигао је само 1 (и словима један) учесник - председник ПСС Драган Божовић.

Инж. Александар Дамјановић

Снимио: Драган ЋИРИЋ

УСПОНОМ НА БЕСНУ КОБИЛУ ПРОСЛАВЉЕН ЈУБИЛЕЈ ПД „ВРАЊЕ” ИЗ ВРАЊА

Републичка акција 9. и 10. септембра ове године

По окончању прошлогодишње НАТО агресије на нашу земљу, планинари ПД „Врање”, из града чије име носе, извели су први поратни успон на Бесну кобилу. Тада су одлучили да сваке године другог викенда септембра месеца организују успон на Бесну кобилу и на врху истакну заставу Југославије као симбол слободе и независности.

Ове године значај ове акције, која треба да постане традиционална, је додатно увећан прославом 50 година рада и постојања друштва. На II успон на Бесну кобилу пристигло је 303 планинара и гостију из 20 градова Србије и 29 планинарских друштава. Сви су изашли на врх Бесну кобилу (1923), а међу њима је најмлађи био петогодишњи Андреа Николић, члан ПСД „Смедерево” из Смедерева.

ПД „Врање” се срдечно захваљује планинарима и бројним гостима који су својим присуством увеличали прославу педесетогодишњице постојања друштва са жељом да се 2001 године, када обележавамо 100 година организованог планинарства у Србији, окупимо у још већем броју код водопада Демјаник подно Бесне кобиле.

Стипиша С. СТОШИЋ

УСПЕШНО ИЗВРШЕН УСПОН НА ДЕЛИ ЈОВАН

Како је то већ планом републичких акција предвиђено, од 11. до 13. августа ове године изведен је успон на Дели Јован. На овој акцији учествовало је укупно 55 планинара из 12 друштава. Учесници су дошли из Пожаревца - „Вукан”, Београда - ПД „Јосиф Панчић”, Клуб ветерана, ПСД „Железничар”, ПД „Победа”, ПСД „Раднички”, Новог Сада - ПСД „Железничар”, Кладова - ПСД „Врх”, Ваљева - ПСД „Маглеш”, Смедеревске Паланке - ПД „Јасеница”, Бора - ПСД „Црни врх” и Алексинца - ПСД „Брђанка”.

Одзив је био задовољавајући с обзиром да су две републичке акције организоване у размаку од само седам дана. На крају, да споменемо изузетну сарадњу и помоћ у организацији од стране чланова ПСД „Црни врх” из Бора на чему им се срдечно захваљујемо.

Слободан СТАНИЋ-БЕЛИ

IN MEMORIAM

ДОБРОСАВ-БОБАН ПЕТРОВИЋ

Почетком септембра ове године болест је победила Борисава-Бобана Петровића, председника Планинарског савеза Југославије, генералног директора Холдинг компаније БИГЗ (Београдски издавачки графички завод). На високу функцију у планинарској организацији изабран је крајем прошле године. Био је то дуго очекивани тренутак када су се представници планинарских савеза Србије и Црне Горе чврсто договорили о враћању угледа Планинарском савезу Југославије, и у земљи, и у међународним форумима планинара. Иако до краја ангажован као успешан привредник, Бобан се прихватио обавезе ревитализације највише институције планинара у СРЈ. Не само да је веровао да ће у томе успети, већ је својим способностима и ентузијазмом и све нас у то брзо уверио. За кратко време успео је да уочи бројне проблеме планинарске организације, да назре путеве за њихово превазилажење и да укаже на пове идеје које би водиле ка већој афирмацији наше планинарске делатности и њеном приближавању већем броју грађана. Умео је да саслуша другачија мишљења, а и да на своје сараднике пренесе сопствени оптимизам.

На жалост, кратко време по избору на ову функцију, пресрела га је болест. Жалимо што нисмо били у прилици да заједно, као планинари, стигнемо на врх неке наше планине, што нисмо успели да у друштву са њим уживамо у лепотама нашега горја. Све наше и његове планинарске жеље и амбиције осујетила је болест. За утеху нам остаје да је за његова живота и за његова председниковања прва експедиција из Савезне републике Југославије изашла на Монт Еверест. Време које је Бобан Петровић провео на функцији председника Планинарског савеза Југославије кратко је потрајало, али ће оно ипак бити обележено као значајни период за планинарство Југославије. Најзад, за утеху је и чињеница, како рече један од његових сарадника у БИГЗ-у, да је Бобан знао како треба живети, и радити.

Слава Бобану Петровићу - председнику Планинарског савеза Југославије

НОЋЕЊЕ У ПЛАНИНИ (2)

2. НОЋЕЊЕ У ПЛАНИНИ У ЗИМСКИМ УСЛОВИМА

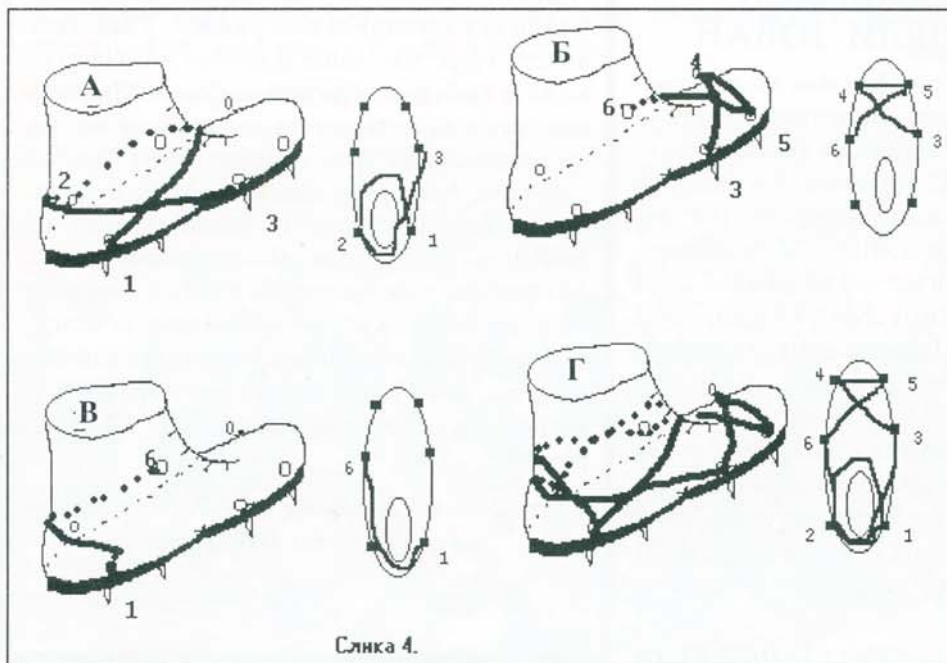
2. 1. Припреме

Све што је речено у делу Ноћење у летњим условима - Припреме („Планинарски гласник“ 23/2000), важи и за зимске услове, с тим што у опрему обавезно треба уврстити заштитне наочаре, крему са одређеним фактором и тубу цинкове масти која се користи као заштита од пуцања усана. Пре поласка на акцију неопходно је да сви чланови, ако већ не знају, науче како се правилно везују дерезе (слика 4.), како се користи цепин при ходању узбрдо, низбрдо или при паду. Чак и они који „знају“ ове радње, треба да се подсети. Исправно везивање (монтирање) дереза на ципелу је веома важан део обуке, јер испадање једне дерезе може имати кобне последице. (То се догодило пре неколико година једном нашем планинару, на жалост покојном, у кулоару Pallavicini - Grossglockner). На слици 4 је приказано правилно везивање дерезе на десну ципелу у три положаја (А, Б, В). Приликом вежбе треба пратити бројеве који обележавају алке на дерези. У А делу слике приказана је трака која се креће са спољне стране ципеле, са позиције 1 преко скочног зглоба до позије 2. Одатле обухвата пету до позиције 3, и тако редом као што је приказано на

цртежу. На делу слике Г приказана је комплетно монтирана дереза за ципелу.

За планирано биваковање на снегу потребно је унапред одредити место и начин биваковања. Најбоље је ако је вођа раније већ боравио у зимским условима на одабраној локацији. Врло је важно да се на време, тј, у раним вечерњим сатима (јер се рано смркава), при дневном светлу, одреди место за бивак, јер је то под светлом лампе врло тешко, а каткад и опасно, радити. Треба обезбедити, ако је то могуће, лежећи положај за спавање. Место треба да је заштићено од ветра и да пружа максимум сигурности првенствено од могућих лавина. Бивак треба поставити на равним местима или благим падинама далеко од стрмина, по могућности у ширим котлинама, или у долинама, у којима постоји дебео нанос снега. Опредељење за шатор или израђену снежну рупу - ствар је личног избора.

Армафлекс би требало да буде 10-12 мм дебљине и да не упија влагу, јер се може десити да у току ноћи телесна топлота отопи снег под њим, па се влага увуче у подметач. Ујутро, кад температура опадне све се то заледи и „залепи“ за подлогу, па када се покуша подизање армафлекса долази до његовог „љуштења“. У том случају, ако се планира биваковање током више ноћи, може доћи до потпуног уништења армафлекса.

Слика 4.

Перјана врећа није сјајан избор, јер током више ноћења упија све више влаге из тела, али и из околине, а нема начина да се у току хладног дана влага ефикасно уклони. Данас постоје вреће са синтетичком испуном код којих је овај проблем много мање изражен. Бивак-врећа не би требало да буде од водонепропусног материјала, јер се тада телесна влага, која је прошла кроз врећу за спавање, уместо да одлази напоље, кондензује на унутрашњој страни и додатно влажи вре-

ћу за спавање. Нема ничег од опреме што је вишак и што неће у току ноћи помоћи, било да се стави испод себе, на себе или да би се у њега увукли. Неки ранчеви су толико велики да се у њих скоро да пазуха можете увући. Када је већ све спремно за починак, препоручује се кратка босонога шетња, или трљање стопала снегом након чега треба навући сељачке вунене чарапе. Тако ћемо лепо опрати ноге, а што је најважније, биће нам побољшана циркулација крви у целом телу.

При избору шатора за боравак на снегу треба одабрати онај са дебљим дном. За учвршћивање слабо помажу клинови јер брзо испадају, па се може десити да по повратку нађемо шатор на другом месту, јер га је ветар у међувремену одувао. Зато пре доласка на место бивака треба донети грања из шуме. На одабраном месту шатор се укопа у снег 15-20 цм, а на места за клинове ископају се рупе дубоке око 30 цм. У њих се положије две укрштене гране које су претходно везане за шатор, па се одозго добро набије снег. Све ово се може залити водом која замрзне снег и чврсто фиксира шатор за подлогу.

Снежне рупе (вучје јаме) се обично израђују у тврдом снегу који је одличан изолатор и штити од спољне хладноће. Температура у оваквим просторијама се креће до +5 степени, што је сасвим довољно за пријатан боравак ноћу. Обично се копа на косом терену уз коришћење постојеће конфигурације терена (испод камених блокова или литица) за лежећи или седећи став (слика 5.). Битно је да строп има што глађи и заобљен облик како капи отопљеног снега не би квасиле спавача. То се ради са посудама којима се струже и набија снег (шерпе, лончићи). Излазни део треба да је нешто нижи од полице за спавање, а отвор се затвара снежним блоком у коме је цепином направљена рупа за одвод угљен диоксида. Такође, цепином се прави руна на своду ради дотока свежег ваздуха. У току ноћи добро је упалити свећу која загрева ваздух, спречава клаустрофобичне ефекте и служи као контрола количине кисеоника.

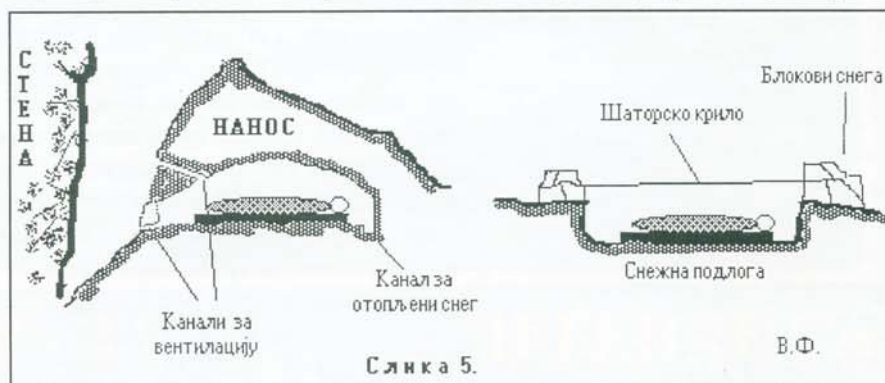
Израда заклопа је брза и обично се изводи на равном терену (слика 5.). Може се предвидети за лежећи или седећи положај. Уколико има довољно простора, препоручује се лежећи положај. Ископа се правоугаона рупа око 30-50 цм дубине и са стране се огради снежним блоковима. Кров од шаторског

крила или најлона се папне помоћу ски-палица или грања. Овде не треба правити никакве одводе или доводе за ваздух.

У свим овим примитивним склоништима спава се на подметачу у врећи и бивак врећи, а у случају принудног бивака поступци су већ раније изложени.

2.2. Опрема

Зимска опрема планинара може бити од животног значаја. Најпроблематичнији део опреме су ципеле. Све врсте ципела пропуштају воду, неке пре, неке касније, осим оних пластичних које су и предвиђене за ходање у зимским условима. Коже ципале треба припремити пре одласка, али не обичним кремама које су састављене од парафина који брзо испада из пора, већ специјалним кремама од фокине масти, говеђег лоја, рибљег уља (јек-

Слика 5.

дерм), итд. Обућу треба мазати више пута и остављати је у топлој средини како би се крема сасвим упила у кожу. Чак и ако ципеле не користимо често, треба их повремено мазати, јер кожа временом губи масноћу.

Уколико нам се деси да ходамо по промрзлом и сувом снегу, ноге ће нам остати суве, али најчешће није тако. Како се тада спасити од мокре обуће - скоро да нема начина, али постоји неколико начина да то ублажимо. Најпростији је да ноге у сувим чарапама увучемо у најлон кесе па у мокре ципале. При томе треба пазити да се кеса не поцепа. Тако ћемо после неколико сати хода имати влажне (од зноја) али топле ноге - што је већ знатно боље. У случају да останемо без сувих чарапа, могу се користити и новине, које се пажљиво омотају око стопала. Преко њих се обује мокра чарапа и све то стави у најлон кесу, а затим пажљиво обује ципела. Ово решење је привремено јер се влажне новине брзо претворе у кашу и грудве које могу да створе жуљеве, па тада треба очистити чарапе. Уколико ципеле оставимо ван вреће, биће ујутро смрзнуте,

наставак на 20. страни

НОЋЕЊЕ У ПЛАНИНИ (2)

наставка са 19. стране

мокре, а и скратићемо им век јер се у порама коже ствара лед који је укрућује. Врло је непријатно ходати са леденим табанима који се могу загрејати тек после неколико сати хода. Треба знати да се ципеле (мокре или суве) напуњене новинама ноћу држе у врећи за спавање јер ће се тако барем делимично осушити и неће се заледити, па ујутро нећемо трошити и време и плин да бисмо их отопили. При ходању по снегу кристали леда скидају са ципела сву масноћу па их треба ујутро, пре поласка на туру намазати растопљеним воском, који попуни поре на кожи и спречава продор влажног снега и воде. После неколико сати хода по снегу будите сигурни да је сав восак скинут са коже.

Поред тога што сви учесници носе ципине и дерезе, група треба

да носи барем једну лопату за снег која се лако насађује на стандардни завршетак цепина. Лопата од алуминијума се може купити у иностранству по цени од 40-100 ДМ, али се може и направити у домаћој радиности од танког челичног лимџа. Лопата је незаменљива при изради места за биваковање и сечење ледених блокова. Цепин је такође важна алатка у планини и треба увек да је исправан. Посебно треба обратити пажњу на исправност гуртне за руку и доњег навртка који спречава испадање гуртне. Гумена облога дршке цепина треба да има прописану дужину. Дерезе су обавезни део опреме и без њих је тешко и скоро немогуће кретање по залеђеним површинама. Шилци се по потреби оштре, а треба обратити пажњу и на исправност гуртни којима се причвршћују за ципеле. Највећу пажњу треба посветити најситнијем делу - навртки која

спаја два дела дерезе. Уколико је истрошена, треба је обавезно заменити, јер она ће прва да откаже у неком критичном тренутку.

Препоручљиво је носити крпље, које у многоме олакшавају кретање по тек палом, растреситом снегу. Лагане су и лако се монтирају. Треба увек носити два пара рукавица, јер ако се један пар навлажи или поцепа, онда као да их немате. Руке могу лако да промрзну у мокрым рукавицама. Да се то не би десило, ефикасно може да послужи и пар тањих чарапа. Није препоручљиво носити кожне, вунене или памучне рукавице, јер се лако наквасе. Најбоље је имати скијашке рукавице везане узицом која се провлачи кроз рукаве.

Аутори:

Владимир Фурлан, Ненад Галић,
Весна Дракулић,
Јармила Собойќа,
Драѓан Вуковић и Вера Кондић.

Слика: Драѓан БОСНИЋ

Зимски усјон на Треш

БЕРЗА ИЗЛЕТА - ОКТОБАР, НОВЕМБАР, ДЕЦЕМБАР - 2000.

ОКТОБАР

ПСД "ЖЕЛЕЗНИЧАР" БГ уторак 19 ч Лењ. булевар 167		ПД "ПОБЕДА" БГ уторак 19 ч Мачванска 8		ПСД "КОПАНИК" БГ понедељак 18 ч Браће Југовића 19		ПСД "ЖЕЛЕЗНИЧАР" НС ПСД "ПОШТАР" НС	
30.09-1.10.	РАЈАЦ	29.09.1.10.	МАНАСТИРИ ЦРНЕ ГОРЕ			31.09.1.10.	ИЗЛЕТ ИЗМЕНАЂЕЊА
7-8	КОЗОМОР КАБЛАР- ОВЧАР	5-8	ИЗЛЕТ ИЗМЕНАЂЕЊА	6-8	БЕЉАНИЦА РЕСАВСКА ПЕЋИНА	*****	ВАЉЕВСКЕ ПЛ. ДОСИТЕЈЕВИМ СТАЗАМА
7-8	МИТРОВАЦ	6-8	БЕЉАНИЦА			*****	ПСД "Л. Марковић"
7-8	ЂАВОЉА ВАРОШ	6-8	СТАРА ПЛАНИНА				ПАЛИЋКИ СУСРЕТИ ПСД "Зорка" Суботица
8	КАМЕНА ГОРА ФРУШКОГОРСКИ МАНАСТИРИ						
11-15	ОЛИМП	11-15	СУСРЕТ БАЛКАНСКИХ ПЛАНИНАРА (Македонија)	14	СМЕДЕРЕВО И ОКОЛИНА	*****	КРУШЕДОЛ
12-15	ДУРМИТОР			14-15	ИЗЛЕТ ИЗМЕНАЂЕЊА	*****	ОТВАРАЊЕ ПЛАНИНАРСКОГ ПУТА НА ФР. ГОРИ ПСД "Занатлија"
14	ТОПОЛА, ОПЛЕНАЦ	12-15	ПЕШТЕР, ЂАВОЛСКА КЛИСУРА				
14-15	РАЈАЧКЕ ПИВНИЦЕ ман. ВРАТНА	13-15	РАЈАЦ				
14-15	ОСТРОГ, КАЊОН МРТВИЦЕ						
14-15	ВИСИТОР						
15	БУКУЉА						
15	СТОЛОВИ						
21-22	НОЋНИ МАРШ КОСМАЈ - АВАЛА	20-22	ОСОГОВСКЕ ПЛАНИНЕ (Македонија)	21-22	НОЋНИ МАРШ КОСМАЈ - АВАЛА	21-22	КАБЛАР ОВЧАР
21-22	РАЈАЦ	22	ВРШАЧКЕ ПЛ.	22	БУКУЉА, ВЕНЧАЦ, ОПЛЕНАЦ	*****	ВУКОВЕ БОГАЗЕ ГУЧЕВО
21-22	ОВЧАР - КАБЛАР	22	БУКУЉА				
21-22	КАБЛАР	22	КАЛЕМЕГДАН				
21-22	СОПОТНИЦА						
21-22	СТАРА ПЛАН.						
22	ЈЕЛИЦА						
28-29	ДЕБЕЛО БРДО	27-29	КУКАВИЦА	28-29	ПОВЛЕН, ЈАБЛАНИК, МЕДВЕДНИК	*****	ХЕРЦЕГ НОВИ ОРЈЕН
28-29	БЕЉАНИЦА	27-29	РАЈАЦ				
29	ВРШАЧКЕ ПЛ.	28	ДИВЧИБАРЕ				
		29	ЈУХОР				

БЕРЗА ИЗЛЕТА - ОКТОБАР, НОВЕМБАР, ДЕЦЕМБАР - 2000.

НОВЕМБАР

ПСД "ЖЕЛЕЗНИЧАР" БГ уторак 19 ч Лењ. булевар 167		ПД "ПОБЕДА" БГ уторак 19 ч Мачванска 8		ПСД "КОПАОНИК" БГ понедељак 18 ч Браће Југовића 19		ПСД "ЖЕЛЕЗНИЧАР" НС <u>ПСД "ПОШТАР" НС</u>	
4-5 4-5	БОРАЊА ЦЕР	2-5 3-5	СПАРТАКУС КУП (Мађарска) БЕЉАНИЦА	4	РУДНИК	*****	<u>НОЋНИ МАРШ</u> <u>ФРУШКА ГОРА</u>
11-12 12	ВИСОКА ТАРА ДИВЧИБАРЕ	10-12 12	БЈЕЛАСИЦА МАН. ЂИПША	11	КАБЛАР, ОВЧАР	12	"ПЕШАЧИМО У ПРИРОДИ" поводом 18. годишњице
18-19 19	КАБЛАР, ОБЧАР РАЈАЦ, СУВОБОР	18	БУКУЉА	18	ОКОЛИНА ЛАЗАРЕВЦА	18-19 *****	СТОЛ <u>КИЛИМАНЦАРО</u>
29 25-30 25-30	СЕЧА РЕКА МИТРОВАЦ НА ТАРИ СТОЛОВИ	24-30 26	РИЛА И ПИРИН (Бугарска) ЗЕМУНСКИ ЛЕС	26	БЕОГРАД		45. <u>ГОДИШЊИЦА</u> <u>ПСД "ПОШТАР"</u>

ДЕЦЕМБАР

ПСД "ЖЕЛЕЗНИЧАР" БГ уторак 19 ч Лењ. булевар 167		ПД "ПОБЕДА" БГ уторак 19 ч Мачванска 8		ПСД "КОПАОНИК" БГ понедељак 18 ч Браће Југовића 19		ПСД "ЖЕЛЕЗНИЧАР" НС <u>ПСД "ПОШТАР" НС</u>	
29-3 29-3	ПРОКЛЕТИЈЕ Грбаја МУСАЛА	1-3	РАЈАЦ	29-2 3	КОПАОНИК ХОМОЉСКЕ ПЛАНИНЕ		
9-10 10	КАБЛАР, ОВЧАР ЦЕР	8-10	ХОМОЉЕ	9	ЦЕР	*****	<u>ФРУШКА ГОРА</u>
16-17 16-17	КАБЛАР, ОВЧАР ЂАВОЉА ВАРОШ	17 15-17	ФРУШКА ГОРА СТАРА ПЛАНИНА	17	БЕОГРАД	*****	<u>АКОНКАГВА</u> <u>Аргентина</u>
		23	АВАЛА	24	АВАЛА	24	АВАЛА
30-2.1 30-2.1 30-2.	ВИСОКА ТАРА ЗЛАТИБОР дочек н. год. ДЕБЕЛО БРДО	31 29-3.1	ДОЛИНА БРАШОВ (Румунија) БОБИЈА	31-6.1	КОПАОНИК дочек н. год.	31	ПОПОВИЦА дочек н. год.